

Grote brandscenario's, groot denken, groot on

Overheid en industrie moeten nadenken over het organiseren van grootschalige industriële brandbestrijding via landelijke samenwerking, zo mogelijk op publiek-private wijze. Dit geldt in het bijzonder voor de bestrijding van zeer omvangrijke brandscenario's in grote opslagtanks en tankputten. Specialistische industriële brandweerorganisaties zijn er in Nederland wel, maar die dekken niet de industrielocaties in de uithoeken van het land. Bovendien kan deze specialistische brandweertaak via een samenwerkingsconstructie op landelijke schaal veel effectiever en efficiënter worden georganiseerd. Tijd om de krachten te bundelen; een visie.

Pleidooi voor landelijke organisatie industriële

Grote branden in opslagtanks en tankputten, Nederlandse brandweelieden weten amper hoe ze eruit zien, want de casuïstiek van branden in opslagtanks in de Nederlandse geschiedenis is zeer beperkt. In de meeste gevallen ging het om branden in relatief kleinschalige tanks voor chemicaliën en om branden in zogenaamde 'rimseals' rond de tankdaken die snel konden worden geblust. Voor beeldvorming over de impact van omvangrijke branden in tanks en tankputten in de afgelopen 20 jaar moeten we naar het buitenland. Grote industrie-inferno's die de internationale nieuwshoofden haalden zijn de branden in de ITC tankterminal op industrieterrein Deer Park bij Houston in maart 2019, op een raffinaderij in Punto Fijo (Venezuela) in augustus 2012 en in het Engelse Buncefield in december 2005. Die inferno's omvatten meerdere tanks en konden pas na dagen met veel moeite worden bedwongen.

Tankbrandbestrijding in Nederland

Nederland kent enkele grote industriële olie- en chemieclusters, met verreweg de grootste concentratie tankterminals

in het Rijnmondgebied, gevolgd door het Westelijk Havengebied van Amsterdam, de havens van Vlissingen, Moerdijk, Delfzijl/Eemshaven en het chemiecomplex Chemelot in Geleen. De grootste terminals hebben opslagtanks met diameters tot 85 meter en meer dan 100 miljoen liter inhoud en tankputten van meer dan 10.000 vierkante meter. Een escalatie van een brand naar meerdere opslagtanks en/of tankputten is een vrijwel onbeheersbaar brandscenario. Een snelle 'knockdown' van een tank/putbrand door getrainde gespecialiseerde brandweereenheden met voldoende slagkracht en schuimvoorraad is dan ook vereist. De veiligheidsregelgeving (Sevesoricht-

lijn en artikel 31 Wet Veiligheidsregio's) kan de grote (petro)chemische inrichtingen en tankopslagterminals verplichten tot het hebben van een parate bedrijfsbrandweerorganisatie die binnen een gegeven tijd een adequate respons moet kunnen leveren om een groot brandscenario te kunnen bestrijden en verdere escalatie te voorkomen. In de grote Nederlandse industrieclusters zijn (deels collectieve) gespecialiseerde bedrijfsbrandweerorganisaties actief met zwaar brandbestrijdingsmaterieel, geënt op grootschalige brandscenario's. De Gezamenlijke Brandweer Rotterdam beschikt over een 'Collectieve Brandbestrijdingspool' (CBP), met grootvermogenpompen, groot volume

Door Kees Kappetijn
(Kappetijn Safety Specialists)

rganiseren!

gezamenlijke brandweer

e brandbestrijding

slangenmateriaal, zware blusmonitoren en blusrobots, waarmee zowel tank- als tankputbranden kunnen worden bestreden. In Amsterdam is het Amsterdam Mutual Aid System van AMAS met de veiligheidsregio in AYMA actief, een publiek-privaat brandbestrijdingscollectief voor de tankterminals in het Westelijk havengebied en op Schiphol. Daarnaast zijn er goed toegeruste bedrijfsbrandweren met zwaar blusmaterieel bij bedrijven als Shell Moerdijk, Dow Terneuzen, Zeeland Refinery en de Sitech bedrijfsbrandweer op het Chemelot-complex in Sittard-Geleen. De genoemde bedrijfsbrandweren hebben primair als taak de risico's op 'eigen terrein' af te dekken en kunnen niet onbeperkt hun mensen en middelen beschikbaar stellen om bijstand buiten de poort te leveren. Via het Platform Industriële Incidentbestrijding (PII) werken vier van deze partijen samen

Links: De bestrijding van tank- of tankputbranden op tankterminals vraagt een grootschalige brandbestrijdingsorganisatie.

Rechts en boven: Gespecialiseerd materieel voor tank- en putbranden van de Rotterdamse GB.

(Gezamenlijke Brandweer Rotterdam, Dow Terneuzen, Shell Chemicals in Moerdijk en Sitech Site Services in Geleen), met afspraken voor onderlinge bijstand, het delen van kennis en expertise en onderlinge back-up voor specialistische uitrusting.

Dilemma's

Het in stand houden van gespecialiseerde brandweerslagkracht voor de

zeer grootschalige industriële brandscenario's kent knelpunten. Één daarvan is dat er, naast de grote tankterminals en clusters, verspreid over Nederland meer chemie- en opslagbedrijven met tankopslag op kleinere schaal zijn, zonder dedicated bedrijfsbrandweer. De beschreven brandscenario's kunnen zich daar ook manifesteren, maar gaan de slagkracht van de overheidsbrandweer te boven.

Een tweede probleem is dat het paraat en up to date houden van de gespecialiseerde organisaties forse structurele investeringen vraagt in personeel, materieel (aanschaf en beheer/onderhoud) en opleiding, training en oefening. Investerings die mede door implementatie

Boven: AMAS brandbestrijdingsmaterieel Amsterdam.

van de richtlijn PGS 29 (preparatie voor tank-/putbranden) op meerdere plaatsen in het land onafhankelijk van elkaar moeten worden gedaan. Met de beste bedoelingen, het waarborgen van de industriële veiligheid en het voorkomen van onbeheersbare branden. Echter, de keerzijde is dat, verspreid over het land, heel veel gespecialiseerd zwaar brandweermaterieel 24/7 paraat staat, of moet komen te staan.

In tegenstelling tot andere landen, hanteert Nederland relatief korte normtijden voor opkomst en bestrijding van deze zware scenario's. Dat betekent dat onderlinge hulpverlening ernstig wordt beperkt, als aanrijtijd meetelt in de normtijd voor bestrijding. Zo kan Rotterdam of Amsterdam officieel niet helpen in Groningen omdat verplaatsing van het zware materieel alleen al vier uur vraagt.

De kernboodschap is dat de organisatie van grootschalige industriële brandbestrijding effectiever, efficiënter en dekkender kan. De kwaliteit van een inzet op deze scenariotypes wordt meer bepaald door betrouwbaarheid van materieel en de getraindheid van de hulpverleners in de omgang ermee dan door korte aanrijtijden. Grote brandscenario's vereisen het groot organiseren van deze specialistische taken. Op landelijke schaal, zoals dat ook voor andere specialistische taken als incidentbestrijding gevaarlijke stoffen/ontsmetting en gespecialiseerde technische hulpverlening gebeurt.

Kracht van landelijke pps

Een effectieve en efficiënte oplossing is het organiseren van deze grootschalige industriële brandbestrijding in één lan-

delijk concept, met gestandaardiseerde uitrusting en een beperkt aantal steunpunten nabij de grote industrieclusters. De focus voor zo'n landelijk concept ligt op de grootst denkbare normatieve brandscenario's, die specialistische voorzieningen vergen die eigenlijk te groot zijn voor individuele bedrijven en zeker voor de overheidsbrandweer. Een collectieve voorziening dient te worden verankerd in de vruchtbare bodem van organisaties die er dagelijks mee werken en waarin de grote chemiebedrijven, raffinaderijen, tankterminals en de overheid gezamenlijk investeren. In termen van aanschaf en beheer van materieel en uitrusting, planvorming, opleiding, training en oefening en bevordering van kennis en deskundigheid. Een collectieve voorziening, ondergebracht bij brandweerorganisaties die al over kennis en deskundigheid inzake industriële brandbestrijding beschikken en in hun reguliere opzet de mensen hebben die paraatheid kunnen bieden. Om zo'n landelijk pps-model goed van de grond te krijgen, is het belangrijk dat overheid en industrie vanuit een gezamenlijk belang de handen ineenslaan om deze specialistische brandweertaak robuust, betrouwbaar en toekomstvast te organiseren. Niet alle hoogrisicobedrijven met grote opslagvolumes aan gevaarlijke stoffen of olieproducten hoeven dan te investeren in het zelfstandig in stand houden van zo'n gespecialiseerde organisatie, met alle randvoorwaarden van materieel, logistiek, kennis

en vaardigheden daaromheen.

De kans dat zich in Nederland meerdere tank- of tankputbranden gelijktijdig voordoen is verwaarloosbaar klein, terwijl de betreffende hoogrisico-industrieën nu wel elk hun eigen pool met zwaar brandbestrijdingsmaterieel hebben. Uiteraard dienen de grote (petro)chemische industrieën wel te beschikken over een (autonome of collectieve) bedrijfsbrandweer voor het afdekken van de industriële brandweezorg voor scenario's die vaker voorkomen.

De Zweedse praktijk

Is een landelijke publiek-private brandweersamenwerking een raar idee? Nee, zowel in Rotterdam als in Amsterdam zijn er samenwerkingsverbanden die grote regionale brandrisico's afdekken. Maar in Zweden bestaat al een collectieve voorziening op landelijke schaal die al jaren functioneert, tot tevredenheid van overheid en industrie. In 1994 richtte de Zweedse overheid samen met een aantal grote bedrijven uit de olie- en gasindustrie het samenwerkingsverband Släckmedelscentralen (SMC) op. Een landelijk georganiseerde specialistische brandbestrijdingspool, waarbij de industrie het materieel beschikbaar stelt en de overheid de bemensing levert om met die spullen te kunnen werken. Het materieel is geplaatst bij de vier grootste gemeentelijke brandweerkorpsen in Zweden. Verdeeld over die gemeenten staan gestandaardiseerde modulaire uit-

rustingen, bestaande uit grootvermogen pompen, slangenmateriaal, blusmonitoren, schuimvoorraden en ondersteunend materieel. De voorzieningen zijn primair gelabeld voor de sites of clusters van de participerende bedrijven, maar zijn op overheidsverzoek ook landelijk inzetbaar. Vanwege de grote afstanden in Zweden verzorgt het ministerie van Defensie logistieke en transport- ondersteuning, mede via een vliegtuig. Met deze collectieve voorziening voorziet Zweden op nationale schaal in een robuuste voorziening voor grootschalige industriële brandscenario's, waarbij slagkracht, kennis en expertise, beheer en onderhoud, kwaliteit en betrouwbaarheid door industrie en overheid gezamenlijk worden geborgd. Met meer flexibiliteit en voor lagere gezamenlijke investeringen dan de kosten die de individuele gas- en oliebedrijven of overheidsbrandweren individueel zouden moeten maken om de paraatheid voor deze grootschalige risico's af te dekken.

Nederland: de puzzelstukjes op hun plek

Een model zoals SMC in Zweden zou ook in de Nederlandse brandweerpraktijk goed kunnen functioneren. Onderdelen van zo'n structuur bestaan in feite al. Er zijn al diverse (bedrijfs)brandweerorganisaties die op collectieve leest zijn geschoeid, veelal op basis van publiek-private samenwerking. Zoals de Gezamenlijke Brandweren van de havens Rotterdam (vanaf 1998), Moerdijk (vanaf 2013) en Amsterdam (vanaf 2020). Meerdere organisaties beschikken over bestrijdingsmaterieel dat nu vooral lokaal wordt ingezet; de Collectieve Brandbestrijdings Pool van GB in Rotterdam, AMAS/AYMA in Amsterdam, Sitech brandweer Chemelot in Sittard-Geleen en Zeeland Refinery in Vlissingen.

Er bestaat al een samenwerkingsverband onder de naam Platform Industriële Incidentbestrijding (PII), gevormd door de GB Rotterdam, Shell Chemie Moerdijk, Sitech en DOW Benelux.

Rechts: Operationele oefening van AMAS in 2014.

Verder heeft de Nederlandse chemische industrie zich, aansluitend op het Europese ICE-initiatief van CEFIC, gebonden om bij grote ongevallen met gevaarlijke stoffen ondersteuning te leveren via telefonisch advies, advies ter plaatse of hulp met specialistisch materieel. Onder coördinatie van de VNCI wordt in Nederland hieraan invulling gegeven onder de naam VGS-Alert, uitgevoerd door Sitech en gecoördineerd vanuit de 24/7 bemande meldkamer op het Chemelot-terrein. Voor de veiligheidsregio's is landelijke ondersteuning met informatie en expertise bij incidentbestrijding gevaarlijke stoffen georganiseerd via het LIOGS (Landelijk Informatiepunt Ongevallen gevaarlijke Stoffen). Onder het landelijke programma Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen wordt het LIOGS doorontwikkeld tot 'Backoffice IBGS', waar functionarissen zoals een regionale adviseur gevaarlijke stoffen aanvullende kennis en deskundigheid kunnen aanvragen. De genoemde samenwerkingsinitiatieven kunnen gezamenlijk dienen als

'backbone' voor het landelijk organiseren van de preparatie voor grootschalige tank(put)brandbestrijding. Voordeel van Nederland is bovendien dat de afstanden tussen de industrieclusters te overzien zijn en dat ons land beschikt over een uitstekende infrastructuur. Zodoende kan gespecialiseerd brandbestrijdingsmaterieel vanuit een beperkt aantal steunpunten relatief snel in alle regio's in Nederland worden ingezet. Je kunt hier zelfs het haven- en industriegebied van Antwerpen aan koppelen, naastgelegen aan Rotterdam, Moerdijk en Terneuzen. Samenvattend: De puzzelstukken voor een landelijke collectieve voorziening liggen er, de regionale praktijk ligt er, de motieven zijn solide en er is een geslaagd internationaal voorbeeld. Tijd om de puzzel te leggen!

Kees Kappetijn is directeur van adviesbureau KSS, dat (brandweer)organisaties adviseert over vraagstukken op het gebied van veiligheid, hulpverlening en continuïteit.

